

מי כאן בונה אמון?

פרופ' יוג'ין קנדל, מנכ"ל ; Start-Up Nation Central האוניברסיטה העברית בירושלים

אתגרים רבים ניצבים בפני מדינת ישראל בעשור הקרוב, ביניהם גם יתכנו משברים. במושב זה נדון במוכנות מדינת ישראל להתמודדות עם משברים מה שמחייב גיוס של כל המשאבים שברשותנו. אני רוצה לדבר בקצרה על משאב אחד שהולך ואוזל לנו – האמון.

קיימים סוגי אמון שונים, אשר רובם קשורים במידת מה. אחד מהם נקרא GENERAL TRUST - אמון כללי – והוא מודד מידת אמון בין אנשים השייכים לאותה קבוצה. בדרך כלל מודדים אותו על ידי שאלה: **"האם ניתן לסמוך על האנשים סביבך באופן כללי, או חייבים להיזהר בקשרים איתם?"**.

מחקרים רבים הראו הפערים גדולים אמון כללי בין מדינות ואזורים. גם סוציולוגים וגם כלכלנים מתייחסים אליו כאומדן של הון חברתי המשפר את היכולת של המשק להשקיע, לחדש ולצמוח. אובדן האמון פרושו השמדת הון חברתי. נראה שכולנו ביחד משמידים או מאפשרים השמדת האמון הכללי ביננו בעילות רבה, ובמהירות. **אין בדברי שום כוונה פוליטית – זה מתייחס לכולם.**

לפני כ-7 שנים ציינתי בשיחה עם עיתונאי שקיימת **סכנה ממשית לכלכלה ואף לדמוקרטיה הישראלית כאשר שיח ציבורי על הנושאים החשובים הופך לרדוד ופוגעני**. רדוד - כאשר במקום להביא טיעונים מבוססים ולהתעמק בנושא מסתפקים ב **SOUND BITES** שנשמעים הגיוניים ומוגשים בביטחון מלא. **ופוגעני** כאשר אנו תוקפים את היושרה, את היכולות ואת הכוונות זדון של אלו שלא מסכימים איתנו.

מאז, המצב רק החמיר ושיח מקצועי, המלבן סוגיות לעומק, מוחלף לרוב בהטלת דופי. מה יהיו התוצאות של המשך התהליך הזה? השמדת הון פיזי הינה עבירה פלילית, אך השמדת האמון - הון חברתי - לא נחשבת לעבירה כלל ונראה שהשלמנו גם עם חוסר האמון וגם עם הפגיעה המתמשכת בו. בעצם נראה שוויתרנו על האפשרות לחיות בחברה עם רמת אמון גבוהה. **על מצבת האמון ישנן טביעות אצבעות של כולנו.**

יש שיגידו שאין מה לעשות, אך מתברר שישנה דרך אחרת.

לאחר משברים קשים בתחילת שנות ה-90 וריבים סקטוריאליים מרים, מדינות צפון אירופה החליטו לעלות על דרך אחרת. המגזרים השונים הסכימו שבסך הכל כולם רוצים כלכלה משגשגת ותחרותית, שוק עבודה עם הזדמנויות לכולם, בריאות, חינוך, וחברה מודרנית ומלוכדת. הם גם הבינו שרק שיתוף פעולה מתמשך המבוסס על אמון של אחד בשני יוכל לקדם אותם למטרות אלו. הם הקימו מוסדות להידברות והיום מתאפיינים ברמות אמון הגבוהות באולם בעליה ברמת חיים, שוויון, ויכולת התמודדות עם אתגרים.

האם אנחנו רוצים לחיות במדינה הדומה לצפון אירופה - או למדינות דרום אירופה – עם רמות אמון נמוכות למדי - שעדיין מנהלות בעיקר שיח מגזרי, מפלג, מאשים, רדוד ופוגעני?

הבחירה בידנו!!!

לב טולסטוי אמר: "כולם רוצים לשנות את העולם, אף אחד לא מוכן לשנות את עצמו". כדי לשנות את המגמה המסוכנת ולהתחיל בבניית האמון ההדדי כולנו מחויבים לשינוי - אין פטורים.

נתחיל בהכרה שזאת בעיה חמורה ואסטרטגית עבור מדינת ישראל שכל כך יקרה לכולנו.

ואז כל אחד ואחת חייבים להסתכל בראי ולשאול – האם אני תורמת ליצירת האמון או להשמדתו.

רק אז יכול להתחיל תהליך בניית האמון: בצורה שיטתית ולפי תוכנית פעולה, תוך הקצאת משאבים והקמת מוסדות במגזר השלישי - כפי שבונים מלאי של כל הון אחר. חייבים ללמוד ממדינות צפון אירופה, אך יש לי תחושה שיצירתיות וחדשנות ישראלית יכולות לעשות פלאים.

זאת האלטרנטיבה היחידה לתסריט "עסקים כרגיל" בו נמשיך להידרדר ולהיות מפולגים, מגזריים ועניים עוד יותר מכל הבחינות.

קורונה מספקת עדות לחשיבות האמון הכללי בהתמודדות עם המשבר.

פעולות כגון שמירת מרחק ועטית מסיכות מונעות הדבקות ומצילות חיים. פעולות אלו הן מוצר ציבורי מובהק: כאשר הפרט עוטה מסכה הוא סובל בעצמו, אך בעיקר מגן על אחרים, במיוחד אם יש חשד שהוא חולה בעצמו. לכן האמון של אותו פרט בסובבים אותו – שהם גם יגנו עליו, יכול להשפיע על מידת היענותו להנחיות. מחקר שפורסם לאחרונה על ידי פרופ' אפרים בנמלך מ NORTHWESTERN UNIVERSITY ושותפיו, מראה כי תושבי האזורים בארה"ב ובאירופה עם רמת **אמון כללי גבוהה יותר**, התרחקו ועטו מסכות במידה רבה יותר באופן מובהק, מה שצימצם את התפשטות המחלה והתמותה.

נשאלת השאלה: בכמה היה קטן מספר החולים והמתים מקורונה בישראל, וכמה עשרות מיליארדים של נזק כלכלי היו נחסכים, לו רמת האמון כאן הייתה גבוהה יותר?

כל התמודדות עם המשברים שנדבר עליה במושב זה נשענת על לכידות אזרחי המדינה, וזו תלויה באמון הדדי. יש לבנות אמון זמן רב לפני, כי כפי שראינו לא ניתן לבנותו תוך כדי המשבר. אי לכך בניית האמון הכללי חייבת להיות חלק מרכזי בהכנות שלנו למשבר הבא.